

Przyczyny i konsekwencje upowszechniania się wybranych języków na świecie

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Grafika interaktywna](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Przyczyny i konsekwencje upowszechniania się wybranych języków na świecie

Źródło: dostępny w internecie: pixabay.com, domena publiczna.

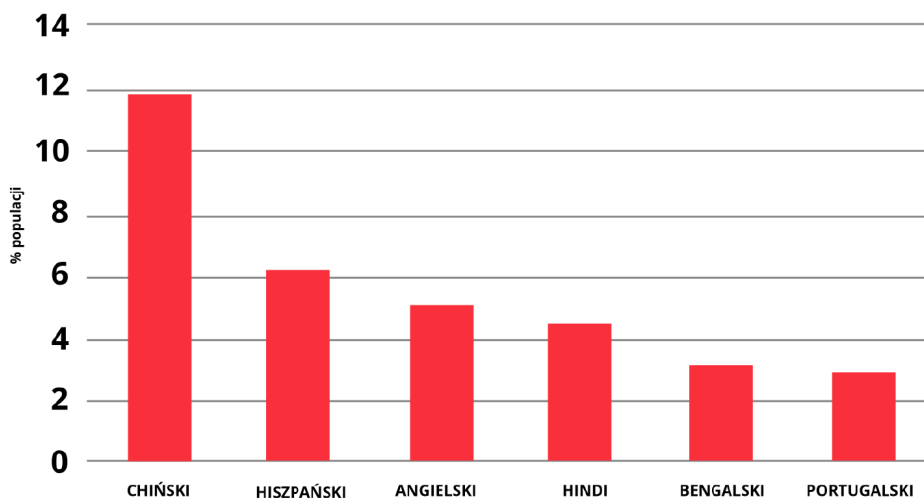
Na pewno pamiętasz ze wcześniejszych lekcji, że najwięcej ludzi na świecie posługuje się językiem chińskim. Mówią nim jednak przede wszystkim Chińczycy. Natomiast najbardziej powszechnym oraz używanym w kontaktach międzynarodowych jest język angielski. Zastanów się, w ilu codziennych sytuacjach masz kontakt z tym językiem – czytając, słuchając lub po prostu komunikując się. Nie chodzi tu już o pojedyncze słowa i zwroty pochodzące z języka angielskiego (anglicyzmy), a używane podczas rozmowy w języku ojczystym. Czy wiesz, z czego to wynika i jakie to rodzi oraz będzie rodzić konsekwencje?

Twoje cele

- Podasz przykłady powszechnych/najbardziej znanych języków świata.
- Wymienisz przyczyny upowszechnienia się wybranych języków na świecie, ze szczególnym uwzględnieniem języka angielskiego.
- Ocenisz konsekwencje upowszechnienia się wybranych języków na świecie, ze szczególnym uwzględnieniem języka angielskiego.

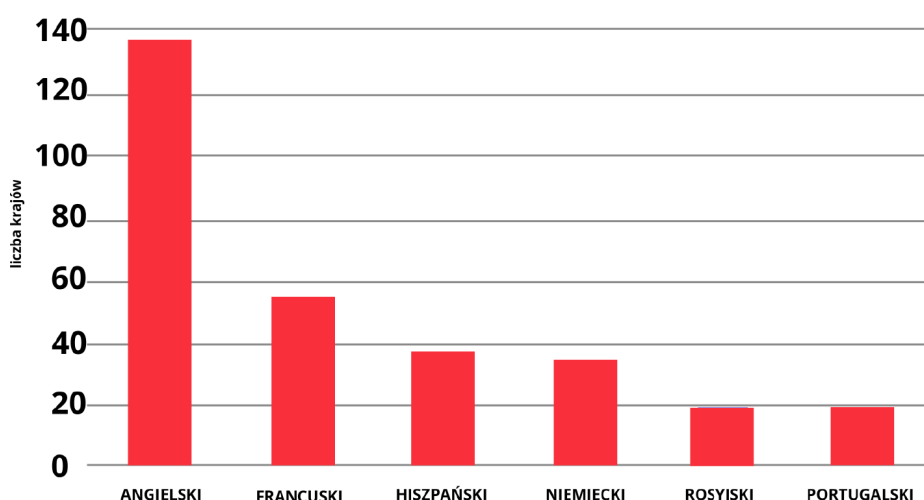
Najbardziej rozpowszechnione języki świata

Językiem chińskim jako ojczystym posługuje się na co dzień około 12% ludności świata, lecz są to przede wszystkim mieszkańcy Chin. Podobnie jest w przypadku hindi i języka bengalskiego – używanych głównie w Indiach. W przypadku języków indoeuropejskich najwięcej ludności używa języka hiszpańskiego, angielskiego, hindi i bengalskiego. Innym kryterium jest liczba krajów, w których co najmniej 10 mln ludności posługuje się danym językiem. Z przeprowadzonych badań wynika, że pod tym względem najbardziej popularnym językiem jest angielski. Na drugim miejscu jest francuski, a na trzecim hiszpański.

Najbardziej rozpowszechnione języki na świecie (w % populacji)

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., oprac. na podstawie [Ethnologue. Languages of the World 2019](#), licencja: CC BY-SA 3.0.

Najbardziej rozpowszechnione języki na świecie pod względem liczby krajów, w których obowiązują
Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., oprac. na podstawie [Ethnologue. Languages of the World 2019](#), licencja: CC BY-SA 3.0.

Polecenie 1

Korzystając z mapy [języków urzędowych](#) na świecie, wskaż państwa, w których językiem urzędowym jest język: angielski, hiszpański i francuski. Czy potrafisz określić przyczyny takiego rozmieszczenia?

Przyczyny rozpowszechniania się języków na świecie

Na obecne zróżnicowanie przestrzenne języków na świecie bardzo duży wpływ wywarł [kolonializm](#), trwający od epoki wielkich odkryć geograficznych (przełom XV i XVI w.). Proces [dekolonizacji](#) rozpoczął się w XVIII w., ale najsilniej zaznaczył się po II wojnie światowej. Warto dodać, że ostatnią kolonią, która się uniezależniła, był Timor Wschodni (2002 r.). W dawnych koloniach językiem urzędowym był język dawnego kolonizatora.

Polecenie 2

Przypomnij sobie z wcześniejszych lekcji, które obszary na świecie były dawnymi koloniami: brytyjskimi, hiszpańskimi, francuskimi i portugalskimi.

Z uwagi na przeszłość kolonialną większość państw Ameryki Środkowej i Południowej ustanowiło język hiszpański lub portugalski językiem urzędowym. Do wyjątków należą m.in.: Gujana (dawna Gujana Brytyjska), Gujana Francuska, Surinam (dawna Gujana Holenderska) i Jamajka. Także w wielu krajach afrykańskich językiem urzędowym jest język dawnego kolonizatora, na przykład:

język francuski	Burkina Faso, Gabon, Gwinea, Wybrzeże Kości Słoniowej, Mali, Niger, Togo, Benin, Demokratyczna Republika Konga, Kongo, Senegal
język angielski	Gambia, Sierra Leone, Liberia, Ghana, Nigeria, Sudan Południowy, Uganda, Zambia, Zimbabwe, Botswana, Namibia
język portugalski	Gwinea Bissau, Mozambik, Angola
język hiszpański	Gwinea Równikowa

Istnieją także kraje, które posiadają dwa języki urzędowe:

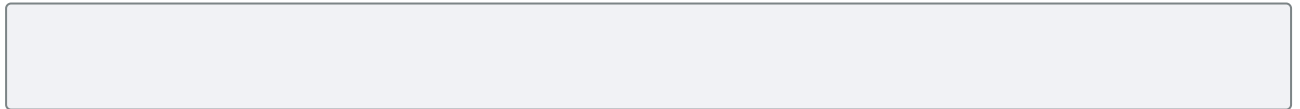
- obu kolonizatorów, np. Kamerun (język angielski i język francuski),
- kolonizatora i afrykański, np. Kenia, Tanzania (języka angielski i suahili), Rwanda (francuski i ruanda-rundi), Burundi (język francuski i rundi), Madagaskar (język francuski i malgaski).

Język francuski jest także językiem urzędowym w jednej z kanadyjskich prowincji (Quebec), a język angielski: w Indiach, Pakistanie, Singapurze, wielu małych krajach lub

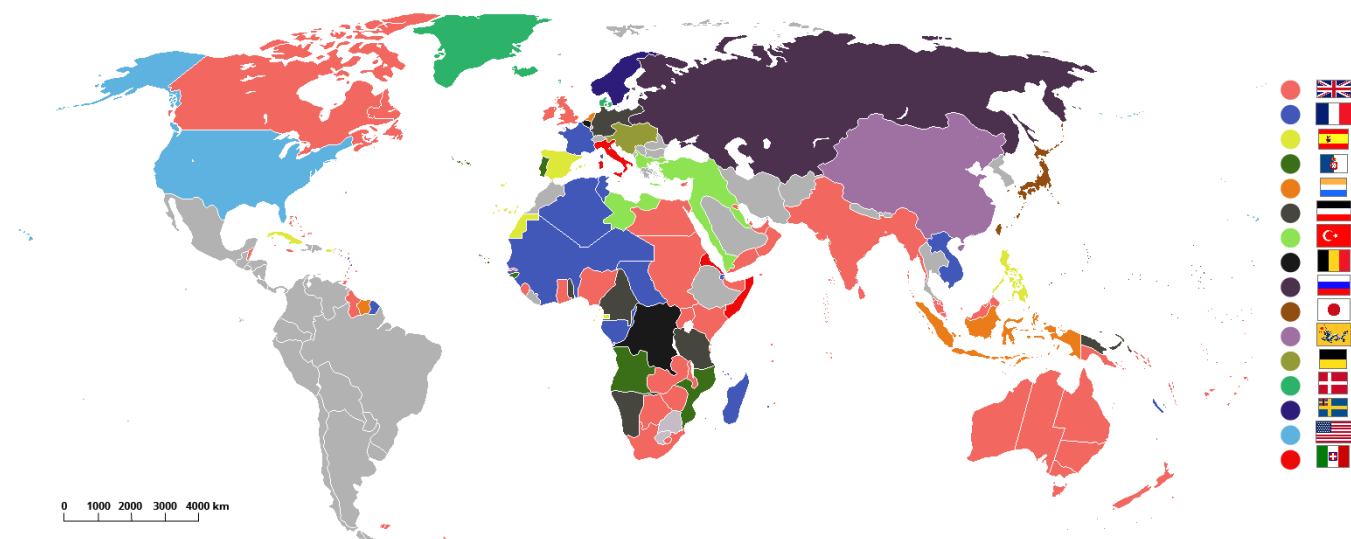
terytoriach niesamodzielnych na Karaibach oraz w Oceanii. Ponadto jest powszechnie używany (lecz nie jest językiem urzędowym): w Egipcie, Izraelu i innych krajach.

Polecenie 3

Korzystając z różnych źródeł informacji geograficznej, zaznacz na mapie konturowej świata państwa, w których językiem urzędowym jest język angielski i które były jednocześnie koloniami brytyjskimi. Podobne mapy stwórz dla języka francuskiego, hiszpańskiego oraz portugalskiego.

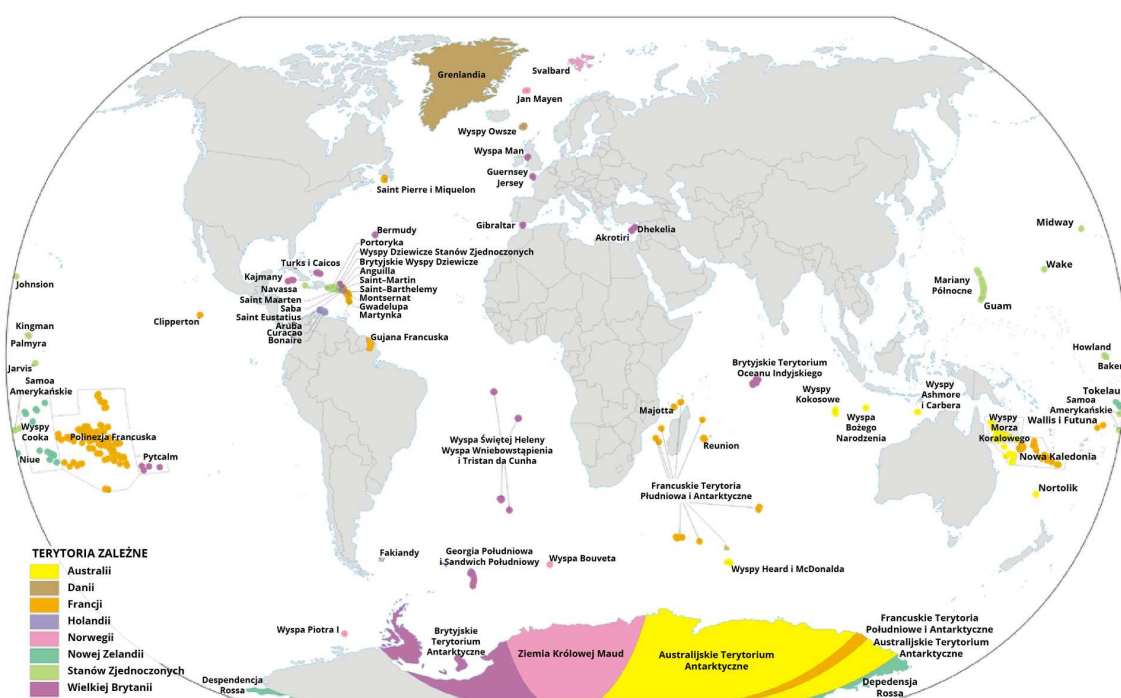

Nie tylko przeszłość kolonialna warunkuje to, jakie języki są używane na danym terytorium. Czynniki historyczne mogą powodować także, że kraje powstałe w wyniku **rozpadu większych państw** posługują się językiem dawnego kraju macierzystego. Taka sytuacja ma miejsce na przykład w wielu krajach powstałych w wyniku rozpadu ZSRR. Podobne zależności można zaobserwować także w przypadku innych historycznych wydarzeń jak np. zabory, wojny czy kolonializm. Przykładowo w wyniku przemian społecznych i politycznych w 1989 roku po rozpadzie ZSRR w Białorusi, Kazachstanie i Kirgistanie język rosyjski pełni funkcję języka urzędowego, natomiast w Ukrainie, Mołdawii, Łotwie, Estonii, Uzbekistanie i Mongolii językiem tym posługuje się ponad 30% społeczeństwa. W wyniku kolonializmu wiele państw afrykańskich obecnie za języki urzędowe ma języki ojczyste kolonizatorów, np. w Angoli językiem urzędowym jest portugalski, w Demokratycznej Republice Kongo jest nim język francuski, a w Gwinei Równikowej język hiszpański.

Kolonializm na świecie w 1898 r.

Źródło: dostępny w internecie: commons.wikimedia.org (zmodyfikowane), licencja: CC BY-SA 3.0.

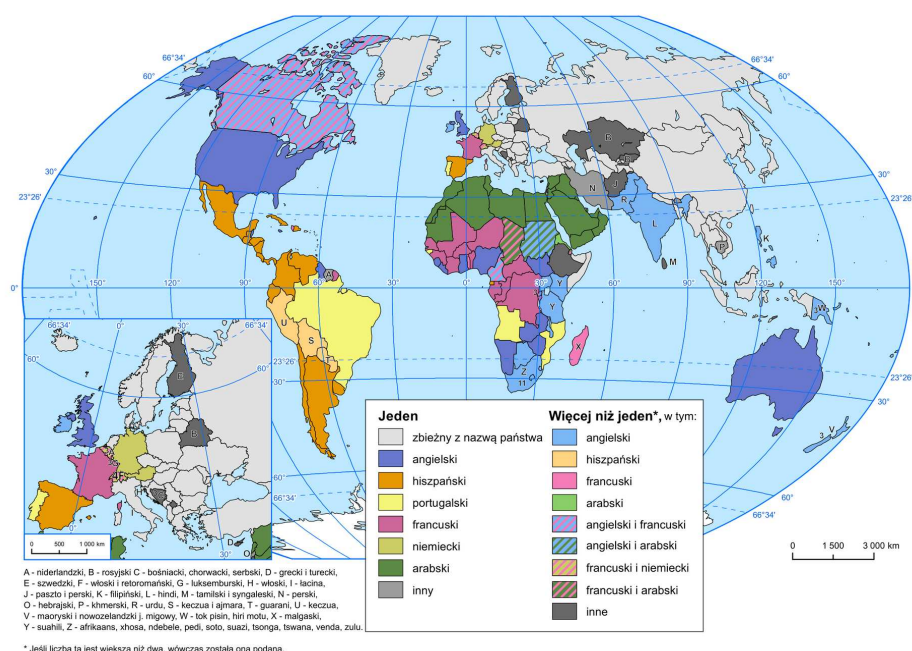

Terytoria zależne w 2011 r.

Źródło: Aotearoa, dostępny w internecie: commons.wikimedia.org, licencja: CC BY-SA 3.0.

Polecenie 4

Korzystając z mapy języków urzędowych świata oraz innych dostępnych źródeł wiedzy, wymień kraje, w których językiem urzędowym jest język rosyjski.

Rozmieszczenie języków urzędowych na świecie

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Innym ważnym czynnikiem decydującym o rozmieszczeniu języków na świecie jest także **przyrost naturalny**. Jeszcze kilkanaście lat temu drugim najbardziej rozpowszechnionym językiem świata (po języku chińskim), biorąc pod uwagę liczbę ludności posługującej się nim jako ojczystym, był język angielski. W wielu krajach afrykańskich językiem urzędowym jest właśnie język angielski, lecz Afrykańczycy używają przede wszystkim swoich języków etnicznych. Natomiast przyrost naturalny w krajach wysoko rozwiniętych, używających języka angielskiego jako ojczystego, jest bardzo niski. Te wszystkie czynniki spowodowały, że obecnie drugim najbardziej rozpowszechnionym językiem na świecie jest język hiszpański (wg Ethnologue), biorąc pod uwagę liczbę ludności mówiącej tym językiem jako ojczystym. Posługuje się nim większość ludności Ameryki Łacińskiej, gdzie odnotowuje się wysokie wartości

przyrostu naturalnego. Podobna sytuacja ma miejsce w przypadku języka arabskiego – przyrost naturalny w krajach arabskich jest wysoki. Natomiast w Rosji od dłuższego czasu odnotowuje się ujemny przyrost naturalny, dlatego liczba ludności mówiącej po rosyjsku się zmniejsza.

Nie bez znaczenia są także **migracje**. Zwiększenie się liczby imigrantów może doprowadzić za jakiś czas do wzrostu znaczenia języków imigrantów w danym kraju. Naukowcy twierdzą, że w USA wzrośnie w niedługim czasie rola języka hiszpańskiego kosztem języka angielskiego.

Kiedyś powszechnie w wielu krajach świata używano języka francuskiego. Był on językiem ponadlokalnym. Obecnie rolę tę odgrywa język angielski. Komunikując się z ludnością z zagranicy, w transporcie, w wyszukiwaniu i publikowaniu informacji oraz w innym dziedzinach życia, posługujemy się właśnie nim. Dzięki globalizacji zjawisko to nasila się.

Konsekwencje rozpowszechniania się języków na świecie

To, że danym językiem posługuje się ogromna liczba ludności na całym świecie, niesie za sobą różne konsekwencje, zarówno pozytywne, jak i negatywne. Do pozytywnych skutków zaliczyć można m.in.: ułatwienie komunikacji, większy dostęp do informacji, usprawnienie podróżowania, znaczne dochody z turystyki w krajach, w których mówi się w językach powszechnie używanych na całym świecie, rozwój międzynarodowych kontaktów w przedsiębiorstwach i dzięki temu szybszy rozwój społeczno-gospodarczy.

Można dostrzec także negatywne skutki tego zjawiska. Należą do nich na przykład: nadużywanie słów i konstrukcji gramatycznych pochodzących z innych języków podczas mowy i pisanie w języku ojczystym, ubożenie zasobu słownictwa języka ojczystego, powstawanie różnych mieszanek językowych (np. spanglish – połączenie języka hiszpańskiego i angielskiego), zatracanie unikalności kulturowej, ponieważ język niesie za sobą inną kulturę, dyskryminacja osób nieumiejących mówić w powszechnie stosowanym języku na całym świecie, zarówno w sytuacjach towarzyskich, jak i prywatnych.

Polecenie 5

Zaproponuj jeszcze inne pozytywne i negatywne konsekwencje upowszechnienia się wybranych języków na świecie.

Słownik

dekolonizacja

proces wyzwalań się narodów z zależności kolonialnej

Źródło: [SJP.PWN](#)

dialekt

odmiana języka

etnolekt

odmiana języka wśród danej jednostki etnicznej

globalizacja

proces polegający na poszerzaniu współzależności między poszczególnymi państwami i regionami oraz na gospodarczym i kulturalnym ujednolicaniu państw

gwara

nieformalna odmiana języka

język martwy

język, który nie jest powszechnie używany przez daną grupę osób (etniczną)

język narodowy

język stanowiący podstawę wśród ludności danego kraju

język pidżynowy

język powstały wskutek uproszczenia i połączenia ze sobą dwóch języków

język ponadlokalny

język powszechnie używany w wielu częściach świata

język sztuczny

język, który został wytworzony sztucznie przez daną jednostkę bądź grupę osób, w celu ułatwienia komunikacji

język urzędowy

język mający w państwie status oficjalnego, np. polski w Polsce, litewski na Litwie, arabski w Egipcie

kolonializm

polityka niektórych państw polegająca na podporządkowywaniu sobie państw słabo rozwiniętych jako kolonii

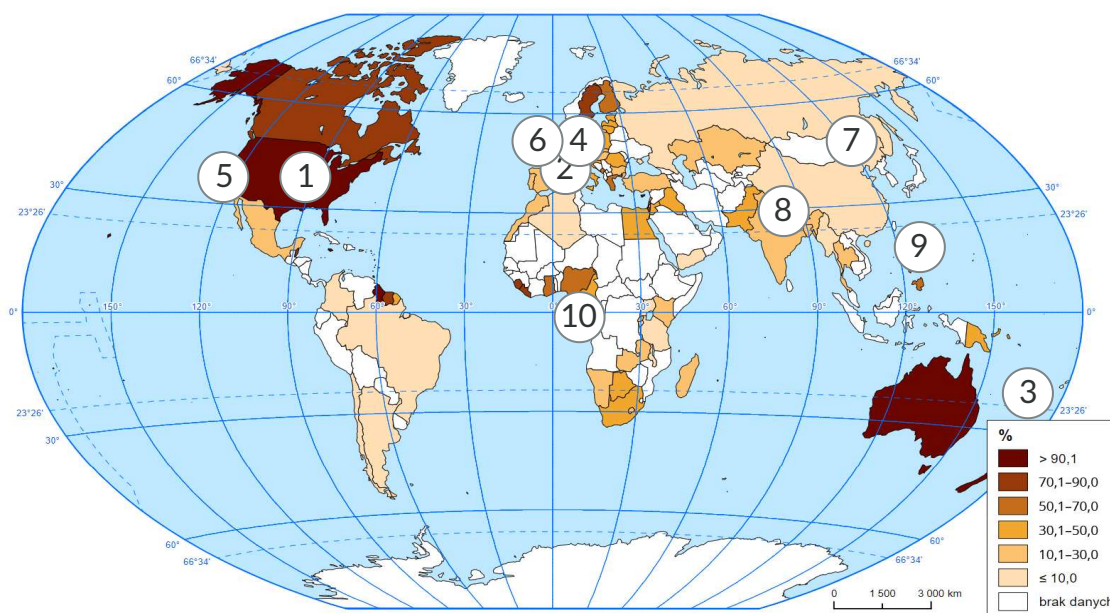
Źródło: [SJP PWN](#)

Grafika interaktywna

Polecenie 1

Przeanalizuj poniższą grafikę interaktywną, a następnie przedstaw przyczyny i konsekwencje upowszechniania się języka angielskiego na świecie. Zaproponuj kilka swoich sugestii.

PRZYCZYNY

1

– związki historyczno-polityczne z Wielką Brytanią, na przykład za sprawą kolonizacji

2

– duży kapitał pozwalający inwestować w edukację

3

– niewielka liczba mieszkańców sprawiająca, że większość ludzi posługuje się językiem angielskim, ponieważ uczyła się go w szkole

4

– w wielu krajach mówi się po angielsku, co sprawia, że jest on uniwersalny w kontaktach za granicą

5

– język angielski obecny jest w mediach, nauce, technice, transporcie i innych dziedzinach życia

6

– jest stosunkowo łatwy do nauczenia się (wg Eurostatu)

7

– posługuje się nim ludność mieszkająca na wszystkich kontynentach, dzięki czemu można porozumieć się w języku angielskim z ludźmi niemal na całym globie

8

– migracje zagraniczne

9

– obecność militarna Amerykanów

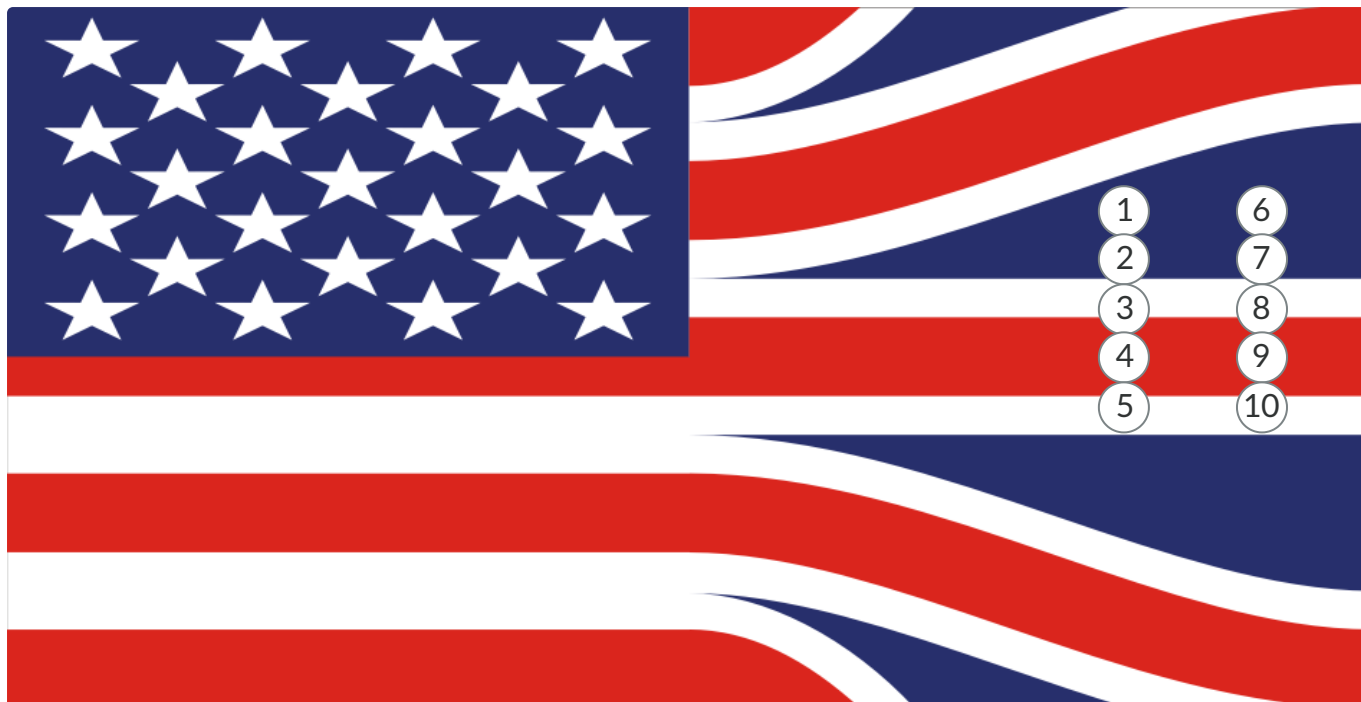
10

– globalizacja

Udział ludności mówiącej po angielsku na świecie

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., oprac. na podstawie danych ze strony en.wikipedia.org, licencja: CC BY-SA 3.0.

SKUTKI

1

– dostęp do informacji z całego świata oraz możliwość ich wymiany

2

– komunikacja językowa umożliwia podjęcie pracy za granicą

3

– ułatwienie odbywania podróży zagranicznych

4

– większa liczba podróży zagranicznych

5

– rozwój międzynarodowych kontaktów w przedsiębiorstwach

6

– zanikanie odrębności, unikalności miejsc, obyczajów itp.

7

– nadużywanie słów pochodzących z języka angielskiego podczas posługiwania się językiem ojczystym (anglicyzmy)

8

- niekomfortowe sytuacje osób niemówiących po angielsku w kontaktach międzyludzkich

9

- wzrost liczby kursów języka angielskiego oraz liczby osób uczących się języka

10

- dwujęzyczność u dzieci

Źródło: Renatus, licencja: CC BY-SA 3.0, dostępne w internecie: en.wikipedia.org, licencja: CC BY-SA 3.0.

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Zaznacz odpowiednie dokończenie zdania.

Najbardziej rozpowszechnionym językiem na świecie pod względem liczby użytkowników posługujących się nim jako językiem ojczystym jest język

☐ hindi.

☐ chiński.

☐ angielski.

☐ hiszpański.

Ćwiczenie 2

Zdecyduj, którego z podanych języków używa się powszechnie w największej liczbie państw świata (chodzi o co najmniej 10-milionowe skupiska ludności w danym kraju).

☐ Języka hindi.

☐ Języka chińskiego.

☐ Języka angielskiego.

☐ Języka portugalskiego.

Ćwiczenie 3

Wśród poniższych sformułowań zaznacz główne przyczyny dużego rozpowszechnienia danego języka na świecie.

☐ Nakładanie embarga.

☐ Związki historyczne.

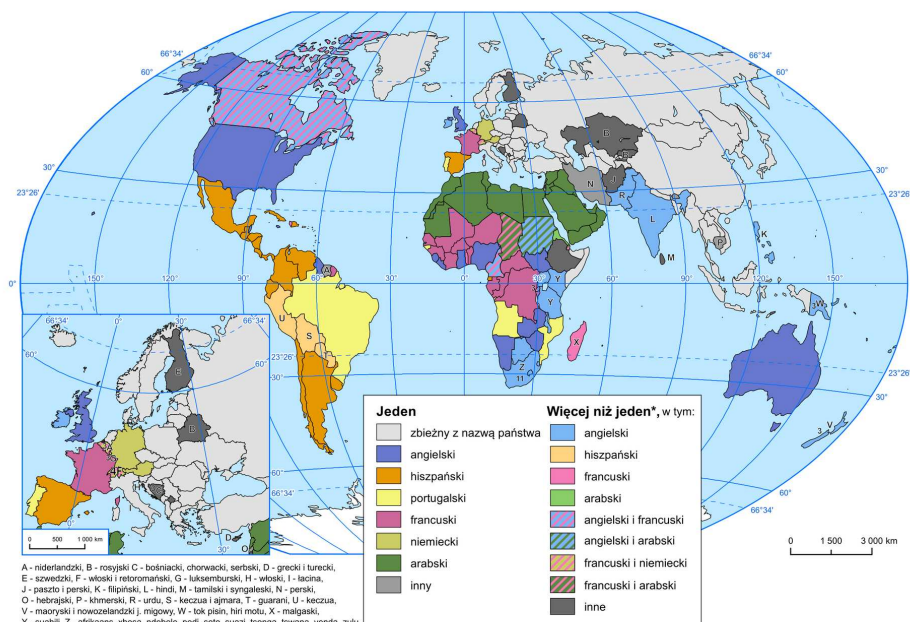
☐ Izolacja polityczna.

☐ Migracje zagraniczne.

☐ Wysokie ceny biletów.

☐ Dawna przynależność kolonialna.

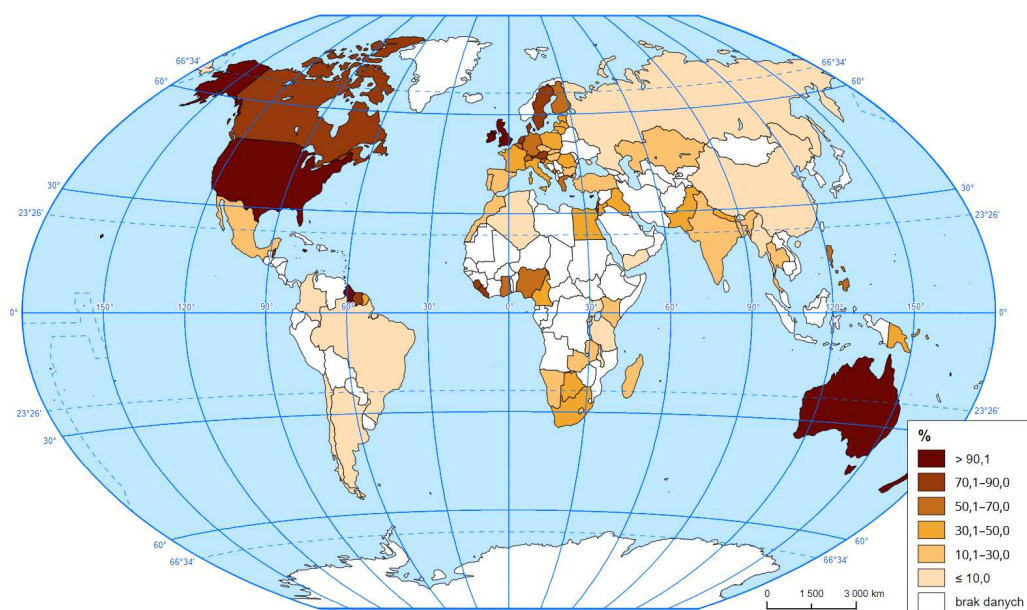
☐ Wysokie wartości przyrostu naturalnego.

* Jeśli liczba ta jest większa niż dwa, wówczas została ona podana.

Rozmieszczenie języków urzędowych na świecie

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Udział ludności mówiącej po angielsku na świecie

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., oprac. na podstawie danych ze strony en.wikipedia.org, licencja: CC BY-SA 3.0.

Ćwiczenie 4

Ćwiczenie 5

Uporządkuj podane państwa według rosnącego odsetka osób mówiących po angielsku.

Kanada

Brazylia

Namibia

Finlandia

Irlandia

Francja

Ćwiczenie 6

Wymień trzy pozytywne konsekwencje powszechnego używania języka angielskiego niemal na całym świecie.

Materiał źródłowy do zadań 4–6

Materiał źródłowy do zadania 7

Ćwiczenie 7

Przyporządkuj podane kraje do odpowiednich grup, w których występowanie danego języka jest skutkiem polityki kolonialnej

kraje, w których językiem urzędowym jest język angielski

kraje, w których językiem urzędowym jest język francuski

kraje, w których językiem urzędowym jest język hiszpański

Gwinea Równikowa

Nigeria

Peru

Niger

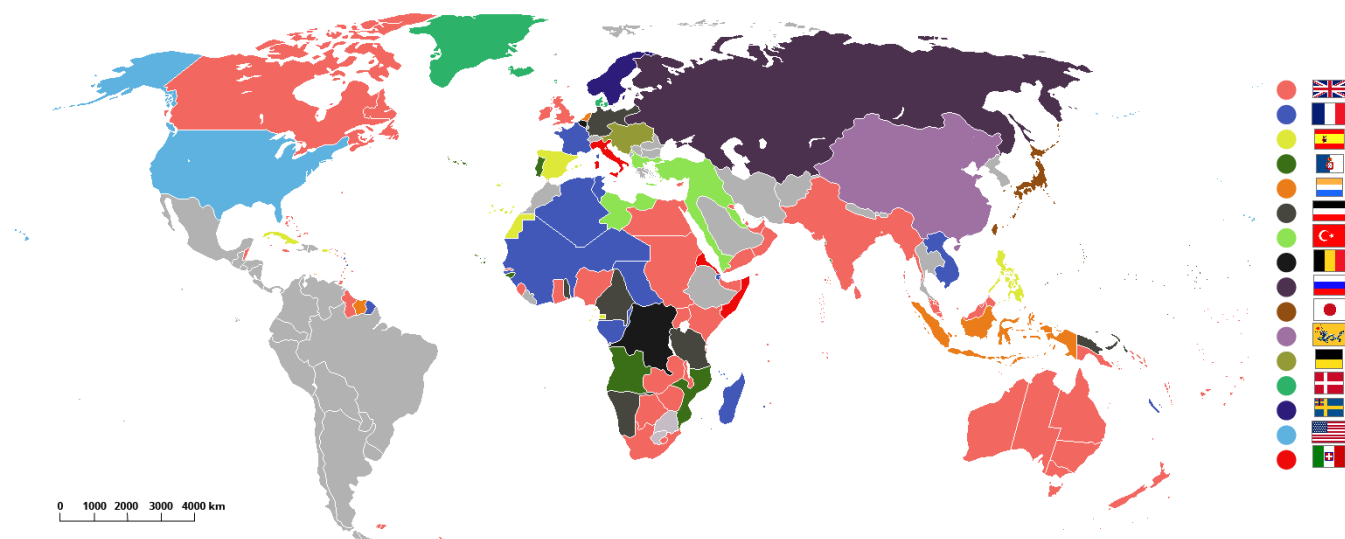
Kolumbia

Gujana

Mali

Sudan Południowy

Kongo

Kolonializm w 1898 r.

Źródło: dostępny w internecie: commons.wikimedia.org (zmodyfikowane), licencja: CC BY-SA 3.0.

Ćwiczenie 8

Wiesz już, że języka hiszpańskiego używa się powszechnie w krajach Ameryki Łacińskiej i w Gwinei Równikowej. Korzystając z różnych źródeł informacji geograficznej, sprawdź, w których państwach (poza wymienionymi i poza Hiszpanią) duży odsetek ludności posługuje się tym językiem. Wymień je i przedstaw swoje wnioski.

Dla nauczyciela

SCENARIUSZ LEKCJI

Imię i nazwisko autora: Kamil Kaliński

Przedmiot: geografia

Temat zajęć: Przyczyny i konsekwencje upowszechniania się wybranych języków na świecie

Grupa docelowa: III etap edukacyjny, liceum/technikum, zakres rozszerzony, klasa II

Podstawa programowa

VIII. Zróżnicowanie struktur społecznych i procesów urbanizacyjnych: struktury językowe i wykształcenia, kulturowe postrzeganie przestrzeni, zwartość socjoetniczna, fazy urbanizacji, procesy metropolizacji, typy fizjonomiczne i funkcje miast, formy zespołów miejskich.

Uczeń:

1) charakteryzuje strukturę językową ludności świata oraz wyjaśnia proces upowszechniania się wybranych języków na świecie i podaje jego konsekwencje.

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji,
- kompetencje matematyczne oraz kompetencje w zakresie nauk przyrodniczych, technologii i inżynierii,
- kompetencje cyfrowe,
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się.

Cele operacyjne

Uczeń:

- podaje przykłady najbardziej rozpowszechnionych języków na świecie,
- wymienia przyczyny upowszechnienia się wybranych języków na świecie, ze szczególnym uwzględnieniem języka angielskiego,
- ocenia konsekwencje upowszechnienia się wybranych języków na świecie, ze szczególnym uwzględnieniem języka angielskiego.

Strategie nauczania: konektywizm

Metody nauczania: pogadanka, dyskusja, praca z e-materiałem

Formy zajęć: praca indywidualna, praca w parach, praca w grupach, praca całego zespołu klasowego

Środki dydaktyczne: e-materiał, komputer, projektor multimedialny (lub tablety z dostępem do internetu), atlas geograficzny, zeszyt przedmiotowy

Materiały pomocnicze

Karta pracy – mapa konturowa

Plik o rozmiarze 315.96 KB w języku polskim

Opracowanie dotyczące liczby osób posługujących się językiem hiszpańskim:
SpanishLanguageDomains.com (dostęp 18.03.2021).

Wielka encyklopedia geografii świata, t. XIV: *Świat języków*, oprac. W. Maciejewski, Wydawnictwo Kurpisz, Poznań 1999.

PRZEBIEG LEKCJI

Faza wprowadzająca

- Dialog z uczniami mający na celu usystematyzowanie podstawowych wiadomości na temat języków, którymi posługuje się ponad połowa ludności świata.
- Przedstawienie celów lekcji.

Faza realizacyjna

- Nauczyciel pyta uczniów, które języki są najbardziej rozpowszechnione na świecie. Następuje burza mózgów. Uczniowie zgłaszają swoje pomysły i tworzą na tablicy mapę myśli. Po skończonym zadaniu nauczyciel wyświetla na tablicy wstęp do e-materiału oraz podrozdział części głównej *Najbardziej rozpowszechnione języki świata*, weryfikując przypuszczenia uczniów.
- Następnie nauczyciel prosi uczniów o przeanalizowanie mapy świata, na której znajduje się rozmieszczenie języków urzędowych na świecie. Prosi ich o wykonanie w parach polecenia 1. w części „Przeczytaj” e-materiału. Po zakończonej pracy wybiera kilku uczniów, którzy prezentują wyniki swojej pracy na forum klasy. Nauczyciel weryfikuje poprawność ich odpowiedzi.
- W kolejnej części lekcji nauczyciel rozpoczyna dyskusję na temat przyczyn rozpowszechniania się języków na świecie. Po zebraniu pomysłów nauczyciel podsumowuje ten etap lekcji, prezentując podrozdział *Przyczyny rozpowszechniania się języków na świecie*.
- Następnie nauczyciel prosi uczniów o wykonanie w parach polecenia 2. z części „Przeczytaj”. Po zakończonej pracy wybiera kilku uczniów, którzy prezentują wyniki swojej pracy na forum klasy. Nauczyciel weryfikuje ich odpowiedzi.

- Po zakończonej pracy nauczyciel dzieli uczniów na cztery grupy. Rozdaje im karty pracy (mapy konturowe dostępne w załączniku). Celem każdej grupy jest wykonanie polecenia 3. z części „Przeczytaj”. Każda grupa wybiera jeden język i sporządza dla niego mapę. Następnie każda z grup prezentuje wyniki swojej pracy na forum klasy. Nauczyciel sprawdza poprawność wykonania zadania.
- Następnie nauczyciel prosi uczniów o wykonanie samodzielne polecenia 4. z części „Przeczytaj”, po czym chętni uczniowie prezentują swoje odpowiedzi.
- Następnie uczniowie dyskutują na temat pozytywnych i negatywnych konsekwencji upowszechniania się języków na świecie. Nad poprawnym merytorycznie przebiegiem dyskusji czuwa nauczyciel.
- Następnie nauczyciel prosi uczniów o przeanalizowanie grafiki interaktywnej i wykonanie polecenia do niej.
- Nauczyciel wyświetla na tablicy zadania z bloku ćwiczeń interaktywnych. Wskazani uczniowie podchodzą do tablicy i rozwiązują wybrane przez nauczyciela ćwiczenia.

Faza podsumowująca

- Nauczyciel prosi uczniów o informację zwrotną, co im się najbardziej podobało oraz co zapamiętali z dzisiejszej lekcji.
- Nauczyciel nagradza aktywnych uczniów, ocenia pracę w grupach i przypomina cele zajęć.

Praca domowa

- Wykonanie wskazanych przez nauczyciela ćwiczeń zawartych w e-materiale.
- Ponadto chętni uczniowie mogą przygotować notatkę (korzystając z różnych źródeł informacji geograficznej, na przykład zamieszczonych w tym scenariuszu) na temat historii rozpowszechnienia się łaciny oraz języka francuskiego.
- Można poprosić także o zapoznanie się z kolejnym tematem lekcji (w przypadku blended learning).

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania danego multimedium

Nauczyciel może wyświetlić grafikę interaktywną na tablicy interaktywnej lub poprosić uczniów o zapoznanie się z nią na tabletach (lub komputerach). Grafika interaktywna może zostać przeanalizowana zarówno w fazie realizacyjnej lekcji, jak i podsumowującej. Może zostać wykorzystana w ramach lekcji powtórzeniowej z działu VIII (zakres rozszerzony).